

Mirostaw Bączyk

Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń

mirbac@umk.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5419-6916>

Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 7 lipca 2019 r., I ACa 366/19*

<http://dx.doi.org/10.12775/SIT.2022.043>

Teza:**

Z istoty spadkobrania (art. 922 § 1 k.c.) wprost wynika, że spadkobiercy posiadacza rachunku nie mają prawa do wszystkich danych dotyczących operacji i dyspozycji rachunku za cały okres obowiązywania umowy, ale tylko do takich danych, jakie uzyskałby posiadacz rachunku w świetle postanowień umowy zawartej z bankiem (art. 725 k.c.).

1. Komentowany wyrok Sądu Apelacyjnego (dalej: SA) porusza niezwykle interesujący i aktualny problem zakresu bezpośredniego dostępu spadkobierców posiadacza rachunku bankowego (art. 725 ustawy Kodeks cywilny¹) do faktów objętych tajemnicą bankową. W przepisach art. 104 i 105 ustawy Prawo bankowe² nie uregulo-

* Lex nr 3044488.

** Teza pochodzi z systemu Lex.

¹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jednolity: Dz.U. z 2022 r. poz. 1360 ze zm.), dalej: k.c.

² Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jednolity: Dz.U. z 2021 r. poz. 2439 ze zm.), dalej: prawo bankowe.

wano wprost sytuacji prawnej takich spadkobierców w tej materii³. Od kilku lat można obserwować dwie przeciwne tendencje: ujmowanie takiego dostępu w sposób szeroki (koncepcja informowania o tzw. pełnej historii rachunku) i dostęp ograniczony w różnych wariantach. Takie ograniczenie może się odnosić do ograniczenia rodzaju przekazywanych wiadomości⁴ (ograniczenie przedmiotowe), może też wskazywać okres dopuszczalnych informacji, np. powstających tylko po śmierci posiadacza z wyłączeniem wcześniejszego okresu trwania stosunku rachunku (ograniczenie czasowe). Praktyka bankowa w regulaminach bankowych (art. 384 k.c.) nie tworzy w tej mierze jednoznacznych rozwiązań, aczkolwiek zauważa się tu znaczną powściągliwość informacyjną banków wobec spadkobierców zmarłego kontrahenta umowy bankowej. Sąd Apelacyjny stara się uzasadnić stanowisko mieszczące się w ramach drugiej tendencji w jej wariacie w postaci selekcjonowania kategorii informacji dostępnych spadkobiercy. Samo merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy przez SA należy uznać za prawidłowe⁵, ale w uzasadnieniu wyroku pojawia się jednocześnie kilka zagadnień wymagających

³ W art. 92b prawa bankowego przewidziano jedynie ogólny obowiązek informacyjny banków m.in. wobec spadkobiercy (uzyskującego tytuł prawny do spadku po posiadaczu rachunku) i zarządcy sukcesyjnego. Obejmuje on tzw. informację zbiorczą dla tych podmiotów (informacja o istnieniu rachunków bankowych posiadacza, rachunków w SKOK oraz o niektórych wygasłych umowach takich rachunków, w tym o rachunkach wspólnych, bez wskazywania danych współposiadaczy); szerzej o tym zob. np. J.M. Kondek, w: B. Bajor, L. Kociucki, K. Królikowska, J.M. Kondek, *Prawo bankowe. Komentarz do przepisów cywilnoprawnych*, Warszawa 2020.

⁴ Zob. np. pisma Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 22 października 2011 r. i 21 kwietnia 2015 r. (art. 104 ust. 3 prawa bankowego uprawnia spadkobierców kontrahentów umów bankowych do informacji konfidencjonalnych tylko w zakresie, w którym „dotyczą one ich osoby”, np. informacja o dokonaniu spłaty rat kredytowych przez spadkodawcę); treść tych pism omawia np. M. Orman-Białek, *Spadkobiercy mogą dostać historię rachunku bankowego zmarłego*, „Dziennik Gazeta Prawna”, dodatek: „Prawnik” z dnia 24 maja 2022 r., <https://www.gazetaprawna.pl/> (dostęp: 20.06.2022 r.).

⁵ Został on pozytywnie przyjęty w praktyce; zob. np. Z. Wiszniewska, *Spadkobiercy. Uprawienie do ujawnienia historii rachunku bankowego spadkodawcy*, <https://kancelaria-wiszniewska.pl> (dostęp: 22.06.2022 r.); M. Orman-Białek, op.cit.

szerszego komentarza. Chodzi m.in. o ocenę skutków prawnych wprowadzenia do prawa bankowego nowego art. 59a ust. 1 i 4, o możliwość ujmowania żądania informacji konfidencjonalnych w ramach kategorii roszczenia (majątkowego lub niemajątkowego), a przede wszystkim o zasięg prawa spadkobierców posiadacza rachunku do uzyskania dostępu do informacji o zdarzeniach ukształtowanych w okresie funkcjonowania rachunku bankowego poprzednika.

2. Stan faktyczny sprawy nie był nieskomplikowany. Powódka nabyła w całości spadek z dobrodziejstwem inwentarza po zmarłym ojcu – posiadaczu rachunku – i nabycie to zostało udokumentowane aktem poświadczenia dziedziczenia. W pozwanym banku zmarły miał rachunek osobisty i dwa rachunki oszczędnościowe. Spadkodawczyni wystąpiła wobec banku „o wydanie historii rachunku zmarłego” za wskazany w żądaniu okres i uiściła odpowiednią opłatę. Bank odmówił jednak informacji za okres „przed otwarciem spadku” z taką motywacją, że jest związany tajemnicą bankową. W związku z tym, że powódka prezentowała inne stanowisko, wytoczyła bankowi powództwo, w którym żądała „wydania jej dokumentu w postaci zaświadczenia – wydruku o obrotach na rachunku bankowym spadkodawcy” w pierwotnie wskazanym czasie, tj. za okres ponad roku przed śmiercią poprzednika prawnego. W sprawie ustalono, że w chwili otwarcia spadku na rachunku bankowym zmarłego znajdowały się jeszcze środki pieniężne (ok. 2400 zł). Sąd Okręgowy uwzględnił żądanie powódki i wyjaśnił, że powódka po przedłożeniu dokumentu stwierdzającego nabycie spadku powinna uzyskać wszelkie informacje o prowadzonym rachunku bankowym ojca i dokonanych dyspozycjach, także za okres przed jego śmiercią. W tym zakresie banku nie obowiązuje obowiązek zachowania tajemnicy przewidziany w art. 104 prawa bankowego. Sąd Apelacyjny podzielił to rozstrzygnięcie dotyczące czasowych ram informacji objętych tajemnicą bankową posiadacza rachunku i szeroko umotywował to stanowisko. W tezie wyroku starał się jednak wskazać na sposób możliwej delimitacji takich informacji.

3. Omawiane orzeczenie zapadło w stanie prawnym po wprowadzeniu art. 59a prawa bankowego⁶. Przewidziano w nim (w art. 59a ust. 1) rozwiązanie umowy rachunku bankowego *ex lege* z dniem śmierci jego posiadacza, jeśli umowa taka nie była zawarta w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej. Natomiast w art. 59a ust. 4 prawa bankowego wyłączono skutek w postaci rozwiązania umowy i uznano ją „za wiążącą do chwili wypłaty przez bank środków pieniężnych osobie posiadającej do nich tytuł prawny, chyba że stan środków nie przekraczał kwoty minimalnej określonej w umowie”. W regulaminie bankowym mogą być ograniczone lub wyłączone niektóre uprawnienia i obowiązki stron (np. przyjmowanie wpłat na rachunek, dokonywanie nowych rozliczeń pieniężnych)⁷. Zmiany te podyktowane zostały przede wszystkim potrzebą ułatwienia spadkobiercom i zapisobiercom uzyskania należnych im z tego tytułu środków pieniężnych od banków, banki bowiem wielokrotnie odmawiały udzielania spadkobiercom określonych informacji o prowadzonych przez nie rachunkach bankowych zmarłych spadkodawców, w tym też o przyczynach zamknięcia rachunku⁸. Zgodnie z praktyką kontraktową banków do dnia 1 lipca 2016 r. w regulaminach dotyczących rachunków bankowych przyjmowano postanowienie, że w razie śmierci posiadacza rachunku uprawnieni spadkobiercy zmarłego mogą kontynuować stosunek rachunku bankowego z bankiem jako podmioty uzyskujące status strony umowy (art. 725 k.c.). *De lege lata* jest to również możliwa sytuacja prawna, ponieważ przepis art. 59a ust. 1 prawa bankowego ma charakter *iuris*

⁶ Zmiany te szeroko omawia np. T. Czech, *Rozwiązanie umowy rachunku bankowego w wyniku śmierci posiadacza*, „Monitor Prawa Bankowego” 2016, nr 10, s. 46 i n. oraz powołana tam literatura; J.M. Kondek, *op.cit.*, s. 350–351.

⁷ Zob. np. § 37 pkt 1–3 Regulaminu rachunków bankowych dla osób fizycznych w Bank of China (Europe) SA Spółka Akcyjna Oddział w Polsce, luty 2022 r., <https://pic.bankofchina.com/bocappd/poland/202204/P020220414347005002302.pdf> (dostęp: 20.06.2022 r.).

⁸ Zob. *Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw*, Druk sejmowy nr 3434 z dnia 19 marca 2015 r., s. 1–2, www.sejm.gov.pl (dostęp: 20.06.2022 r.).

*dispositivi*⁹, a w regulaminach bankowych pojawia się szeroka regulacja prawna skutków śmierci posiadacza rachunku bankowego.

4. Nie można, jak się wydaje, akceptować stanowiska SA, że art. 59a ust. 1 prawa bankowego „stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 922 § 2 k.c. i przewiduje – co do zasady – definitywne wygaśnięcie praw i obowiązków majątkowych wynikających z umowy rachunku bankowego”, chociaż powołano się w tym zakresie na pogląd wyrażony w literaturze. Utożsamiono tu chyba jednak dwie różne kwestie. Czym innym jest samo ustanie *ex lege* obligacyjnego stosunku rachunku bankowego łączącego posiadacza z bankiem (i tym samym wygaśnięcie praw i obowiązków wynikających z tej umowy), a czym innym sam akt sukcesji określonych uprawnień i obowiązków majątkowych zmarłej strony umowy na rzecz jej spadkobierców. Wygasła umowa rachunku bankowego z art. 725 k.c. nie eliminuje bowiem ewentualnych roszczeń majątkowych spadkobierców posiadacza wobec banku, których była źródłem. Gdyby nie przewidziano w art. 59a ust. 4 prawa bankowego możliwości kontynuacji stosunku rachunku bankowego po śmierci posiadacza, samo wygaśnięcie umowy rachunku bankowego nie eliminowałoby, oczywiście, dziedziczenia uprawnień i obowiązków majątkowych wynikających z takiej wygasłej umowy (przede wszystkim wierzytelności pieniężnej posiadacza, ponieważ ta wierzytelność nadal istnieje). Wtórne znaczenie miałyby już wówczas sama kwalifikacja prawna stosunku obligacyjnego łączącego spadkobierców z bankiem po wygaśnięciu umowy rachunku bankowego (np. umowa przechowania w rozumieniu art. 845 k.c. w zakresie tzw. technicznego rachunku bankowego w razie przesunięcia środków pieniężnych zmarłego na taki rachunek zgodnie z postanowieniami regulaminów bankowych¹⁰). Można jedynie stwierdzić, że art. 59a ust. 1 prawa bankowego powoduje taki skutek dla spadkobierców

⁹ Tak też np. T. Czech, op.cit., s. 55; zob. też § 37 pkt 1 Regulaminu powołanego w przypisie 7 (przyjęto tam rozwiązanie rachunku bankowego „z chwilą powzięcia przez bank wiadomości o śmierci posiadacza z dokumentu potwierdzającego tę śmierć”).

¹⁰ M. Bączyk, w: *System prawa handlowego*, t. 5C: *Prawo umów handlowych*, red. M. Stec, Warszawa 2020, s. 510–511.

posiadacza rachunku, że nie kontynuują oni – jak to regulowano poprzednio w regulaminach bankowych – umowy rachunku bankowego z bankiem, ponieważ ogranicza to wybór odpowiedniego kontrahenta i powoduje konsekwencje z tym związane. Kwestia kontynuacji lub rozwiązania innych umów bankowych po śmierci kontrahenta banku pozostaje sprawą otwartą. Na przykład śmierć poręczyciela nie powoduje wygaśnięcia umowy poręczenia, stosunek poręczenia spadkobierców z bankiem trwa nadal (art. 876 k.c.), ze wszystkimi wynikającymi z niego konsekwencjami. To samo odnosi się też np. do umowy kaucji ustanowionej przez osobę trzecią (art. 102 prawa bankowego).

5. W danej sprawie istotą sporu był jednak problem **bezpośredniego dostępu spadkobiercy** zmarłego posiadacza rachunku do informacji konfidencjonalnych obejmujących „historię rachunku zmarłego posiadacza”, **także za okres funkcjonowania rachunku przed jego śmiercią**. Oba sądy *meriti* trafnie przyjęły (z różną motywacją prawną) stanowisko o możliwości uzyskania przez spadkobiercę informacji tworzących „historię rachunku” zarówno za okres po śmierci posiadacza, jak i za czas przed jego śmiercią. Okres powstania faktów konfidencjonalnych (przed, w chwili lub po śmierci posiadacza rachunku) nie ma bowiem znaczenia. W postępowaniu apelacyjnym pozwany bank bronił odmiennego stanowiska, powołując się m.in. na treść art. 104 ust. 1 i 3 prawa bankowego. Wskazywał na niemożność uzyskania przez sukcesora wszystkich danych dotyczących operacji i dyspozycji na rachunku za okres sprzed otwarcia spadku. Nietrudno zauważyć, że wspomniany spór ujawnia szerszy, uniwersalny problem prawny, a mianowicie – kwestię **zasięgu dostępu** spadkobiercy posiadacza rachunku do faktów konfidencjonalnych objętych tajemnicą bankową banku wobec tego posiadacza. Chodzi o to, czy należałoby bronić stanowiska o **pełnym dostępie** spadkobiercy, odpowiadającym zasięgowi dostępu posiadacza rachunku (tzn. całej historii rachunku), czy opowiadać się raczej za odpowiednim **ograniczeniem** takiego dostępu. W płaszczyźnie przedmiotowej takie ograniczenie mogłoby polegać na selekcyjonowaniu kategorii faktów konfidencjonalnych, niedostępnych dla spadkobiercy, w płaszczyźnie czasowej – na wy-

dzieleniu okresów powstawania (uzyskania przez bank) takich wiadomości (np. przed śmiercią posiadacza, przed zawarciem umowy rachunku bankowego, w toku jej zawierania, art. 104 ust. 1 prawa bankowego). Obrót prawny notuje już wysuwane przez sukcesorów żądania informacji, które nie muszą się mieścić w standardowo ujmowanej tzw. historii rachunku (z jej elementami „operacyjnymi” i personalnymi; np. formułujący żądanie informacji spadkobierca może być zainteresowany wiadomościami niezbędnymi w przyszłym procesie odszkodowawczym przeciwko stałemu pełnomocnikowi posiadacza uprawnionemu do dysponowania jego rachunkiem, a nie tylko w postępowaniu spadkowym; może też wskazywać na wiadomości niezbędne w sytuacjach określonych w art. 894 § 2 i art. 899 § 2 k.c.). Prawna konstrukcja rachunków wielopodmiotowych (wspólnych) może dodatkowo komplikować omawiane zagadnienie.

6. Powstaje pytanie, czy SA w danym orzeczeniu udało się w sposób przekonujący stworzyć istotne, wyraźne dla praktyki kryterium delimitujące zakres możliwego dostępu spadkobiercy posiadacza rachunku do faktów objętych tajemnicą. Wywód uzasadnienia wyroku SA prowadzi jednak do refleksji negatywnej.

Tezę SA można rozumieć w ten sposób, że wspomniany dostęp zostaje wyznaczony zakresem dostępu samego posiadacza, a o takim jego dostępie decydują postanowienia umowy rachunku bankowego. Taki wniosek wynika, według SA, z „istoty spadkobrania” (art. 922 § 1 k.c.). Nikt oczywiście nie kwestionuje tego, że uprawnienia i obowiązki posiadacza rachunku bankowego o charakterze majątkowym są dziedziczne, a w sytuacji przewidzianej w art. 59a ust. 4 prawa bankowego spadkobierca – po śmierci posiadacza – kontynuuje status prawny posiadacza (choć przy ograniczonej treści stosunku rachunku), także w sferze prawa do informacji o faktach konfidenancyjnych. Należy jednak zwrócić uwagę na co najmniej dwie kwestie.

Po pierwsze, czym innym może być **określony, majątkowy obowiązek** kontaktowy banku wobec posiadacza i żądanie jego wykonania, a czym innym – **sama informacja o takim obowiązku** (jego treści), skutkach jego wykonania lub niewykonania przez bank. Otóż bank ma obowiązek kontraktowy informować posiadacza

o saldzie rachunku (o stanie wierzytelności pieniężnej wynikającej z umowy¹¹; art. 728 k.c.; sposób wykonywania tej powinności może być odpowiednio ukształtowany w umowie i regulaminie banku). Takie uprawnienie kontraktowe, niewątpliwie o charakterze majątkowym, może zatem nabyć także spadkobierca (art. 922 § 1 k.c.). Nie ma przy tym znaczenia, czy w umowie rachunku bankowego lub w regulaminie realizacja uprawnienia do żądania przez posiadacza tzw. historii rachunku (w niektórych bankach – „zbiorczych informacji”) ma nastąpić na odpowiednim wydruku (formularzu). Żądanie takiego wydruku może stanowić oczywiście postać wykonywania uprawnienia przewidzianego w art. 728 § 1 k.c. (jeżeli odnosi się do ostatniej, aktualnej zmiany salda, tj. zadłużenia banku wobec posiadacza). Może też zawierać wprost (nie tylko pośrednio) żądanie udzielenia informacji oryginalnych, indywidualnych, wychodzących poza zakres standardowej informacji o saldzie i jego „historii” (np. żądanie ujawnienia spadkobiercy przelewów z rachunku, byłych pełnomocników posiadacza, byłych współposiadaczy rachunku i ich danych). Nieporozumieniem byłoby chyba twierdzenie, że uprawnienie posiadacza rachunku do żądania tzw. historii rachunku to w obecnej praktyce bankowej nowe, odrębne uprawnienie posiadacza o charakterze majątkowym, skoro przewiduje się je w umowie lub we wzorcu umownym.

Po drugie, żądanie informacji konfidencyjalnych (posiadacza i spadkobiercy) można oczywiście ujmować w **kategorii roszczenia**, wynikającego z umowy rachunku bankowego (art. 725 k.c.)¹². Jak się wydaje, SA w sposób nadmiernie uogólniający stara się jednak każde roszczenie o informację konfidencyjną (nie tylko „udzielenie informacji o saldzie i obrotach”) kwalifikować jako roszczenie **o charakterze majątkowym**, ponieważ „kwestia informacji związanych z rachunkiem bankowym zawsze wiąże się ściśle i bezpośrednio z interesem ekonomicznym”. Jeżeli roszczenie (żądanie) o udzielenie informacji o saldzie (w związku z obowiązkiem banku

¹¹ Por. np. postanowienie SN z dnia 15 kwietnia 1997 r., I CKU 30/97, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna” 1997, nr 10, poz. 149.

¹² Tak też np. W. Błaszczuk, *Powinność nieujawniania danych*, „Bank” 2010, nr 6, s. 52–53.

ujęty w art. 728 k.c.) można, jak stwierdzono wcześniej, uznać za roszczenie o wykonanie takiego obowiązku i jednocześnie za roszczenie majątkowe, to na pewno taka refleksja byłaby wątpliwa w odniesieniu do wielu innych możliwych roszczeń informacyjnych kierowanych do banku (np. o podanie danych osobowych beneficjenta przelewów posiadacza, jego pełnomocników). Należy bowiem przyjąć, że roszczenie o udzielenie informacji konfidencjonalnej, jeżeli nie wiąże się z żądaniem wykonania majątkowego obowiązku kontraktowego, co do zasady ma jednak charakter roszczenia niemajątkowego niezależnie od przedmiotu informacji. Odpada zatem ogólna sugestia SA o możliwości dziedziczenia wspomnianych, jak się wdaje, wszystkich roszczeń informacyjnych przez spadkobiercę posiadacza rachunku.

Niekiedy w orzecznictwie próbuje się także inaczej uzasadnić możliwość dostępu spadkobiercy posiadacza rachunku do informacji obejmujących cały okres trwania umowy rachunku bankowego (tzw. pełny dostęp). Przyjmuje się, że spadkobierca jest uprawniony „do podejmowania wszelkich czynności i wydawania bankowi poleceń, do jakich uprawniony jest posiadacz”, a „jedną z takich dyspozycji jest także uprawnienie przeglądania historii rachunku za cały okres trwania umowy” (element kontroli banku)¹³. Jak się wydaje, dochodzi tu – przy użyciu innych, wątpliwych sformułowań – do przyjęcia poglądu (wyrażonego już wcześniej w tej glosie), że spadkobierca może nabyć (i wykonywać) wobec banku uprawnienie (roszczenie) wynikające z art. 728 § 1 k.c. (informowanie o saldzie na rachunku). Zwykle żądanie informacji od banku nie może być bowiem utożsamiane np. z poleceniami rozliczeniowymi i nierozliczeniowymi kierowanymi wobec tego banku.

7. Przy próbach analizowania możliwości określania zakresu dostępu spadkobiercy posiadacza rachunku do faktów konfidencjonalnych niezbędne staje się także nawiązanie do samej konstrukcji obowiązku zachowania tajemnicy bankowej *de lege lata* i do reguł określania **kręgu możliwych beneficjentów** takiego obowiązku

¹³ Zob. np. wyrok SO w Nowym Sączu z dnia 28 kwietnia 2016 r., III Ca 132/16, saos.org.pl.

(art. 104 ust. 1 i ust. 3 zd. 1 prawa bankowego). Ten **obowiązek banku** powstaje bowiem zawsze **wobec beneficjentów** określonych w tych przepisach. Beneficjentem takim staje się m.in. posiadacz rachunku bankowego – kontrahent banku. Źródło powstania obowiązku zachowania dyskrecji przez bank dostrzega się zarówno w tej umowie (w stosunku rachunku bankowego, innej umowie bankowej), jak i w ramach stosunku prawnego powstającego *ex lege* w wyniku powierzenia bankowi (uzyskania przez niego) każdej informacji konfidencyjnej, również w okresie przedkontraktowym lub po rozwiązaniu umowy¹⁴. Nie można przyjąć, że obowiązek zachowania tajemnicy bankowej gaśnie po śmierci posiadacza rachunku (kontrahenta banku), ponieważ *de lege lata* spadkobiercy nie zostali wymienieni jako osoby uprawnione do uzyskania informacji z banku (art. 104 ust. 3 zd. 1 prawa bankowego), a informacje takie spadkobiercy mogą uzyskać jedynie w sposób pośredni, i to tylko w toku odpowiedniego postępowania spadkowego¹⁵. Wspomniany obowiązek zachowania dyskrecji w ukształtowanej postaci na pewno powinien trwać nadal, przy czym **nowego adresata** tego obowiązku banku określi inne (niż zawarta umowa bankowa) zdarzenie prawne w postaci sukcesji oznaczonych osób (beneficjentów-sukcesorów, beneficjentów wtórnych). Zdarzenie to rozszerza zatem status beneficjenta tajemnicy na dalsze osoby (spadkobierców), inne niż wprost określone w art. 104 ust. 1 prawa bankowego. Informacje konfidencyjne powierzył wprawdzie bankowi beneficjent pierwotny (np. zmarły posiadacz rachunku), ale obowiązek zachowania dyskrecji przez bank odnosi się już do nowego adresata (spadkobiercy). Jeżeli **zasadniczym skutkiem** sukcesji jest wstąpienie spadkobiercy posiadacza rachunku bankowego w jego prawa i obowiązki majątkowe (wynikające także z umowy rachunku bankowego, art. 922

¹⁴ Zob. M. Bączyk, w: *Prawo rynku kapitałowego. Komentarz*, red. M. Wierzbowski, L. Sobolewski, P. Wajda, Warszawa 2019, s. 1378–1379 (tamże konstrukcja stosunku łączącego bank z beneficjentem obowiązku zachowania tajemnicy, powstającego *ex lege*).

¹⁵ Takie stanowisko reprezentował pozwany przez spadkobiercę bank w sprawie zakończonej wyrokiem SO w Nowym Sączu z dnia 28 kwietnia 2016 r., III Ca 132/16, saos.org.pl.

§ 1 k.c.), to **skutkiem ubocznym** takiej sukcesji będzie określenie kręgu beneficjentów wtórnych tajemnicy bankowej. Oznacza to jednocześnie, że spadkobierca posiadacza rachunku (beneficjent wtórny) powinien uzyskiwać **taki sam zakres dostępu** do faktów objętych tajemnicą bankową jak zmarły posiadacz także w aspekcie czasowym (art. 104 ust. 3 zd. 1 prawa bankowego). Nie ma przy tym znaczenia prawnego, czy po śmierci posiadacza spadkobierca kontynuuje stosunek rachunku bankowego z bankiem (art. 59a ust. 4 prawa bankowego), czy stosunek ten gaśnie (art. 59a ust. 1 prawa bankowego) i spadkobierca dziedziczy tylko uprawnienia i obowiązki majątkowe wynikające z wygasłej umowy. Zbędne są wówczas próby „konstruowania majątkowych roszczeń informacyjnych” posiadacza rachunku w szeroki sposób. Dostęp do faktów konfidenancyjnych wiąże się w tym przypadku ze statusem beneficjenta tajemnicy (uprawnionego), a nie z dziedziczeniem odpowiednich roszczeń informacyjnych, które niekoniecznie zostają powiązane tylko z „saldem i obrotami na rachunku bankowym” zmarłego posiadacza. Dziać się tak może wówczas, gdy skierowano do banku żądania informacji obejmujących dane osobowe posiadacza rachunku i innych osób.

8. Niekiedy pojawia się kwestia dostępu przez spadkobierców posiadacza rachunku nie tylko do faktów związanych z funkcjonowaniem rachunku, tj. stanem zadłużenia banku wobec posiadacza w odpowiednich okresach, ale także do danych osobistych posiadacza oraz osób trzecich (np. bliskich posiadacza i nie tylko, powiązanych z posiadaczem różnymi relacjami). „Historia rachunku” to nie tylko sam okres jego trwania i kształtowanie się w różnych okresach rozmiarów wierzycelności posiadacza wobec banku, ale też spory kompleks zdarzeń towarzyszących temu kształtowaniu. Nowy beneficjent tajemnicy (nierzadko przypadkowo dochodzący do dziedziczenia) może wstąpić w obszar m.in. możliwych, rozbudowanych relacji osobistych osób trzecich ze spadkobiercą i ich danych osobowych. Czy rezerwuuar informacyjny banku w odniesieniu do posiadacza rachunku, udostępniany następnie jego spadkobiercom, nie stanowiłby jednak w takiej sytuacji zbyt daleko idącej ingerencji w sferę prywatności tych osób? Czy można określić gra-

nice, poza które nie może wychodzić katalog informacji objęty tzw. historią rachunku zmarłego („informacją zbiorczą”) posiadacza, przede wszystkim przed jego śmiercią?

Jeżeli *de lege lata* trudno znaleźć wyraźne, prawne ograniczenia dostępu przez spadkobierców posiadacza rachunku bankowego (a także innych umów bankowych) do faktów objętych tajemnicą bankową (m.in. w przepisach ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych¹⁶), to w obrocie prawnym można jednak zanotować rozstrzygnięcia (np. decyzje Prezesa UODO), które starają się odpowiednio **selekcjonować informacje** konfidencyjne przeznaczone dla spadkobierców posiadaczy rachunków bankowych, z reguły z całego okresu trwania umowy rachunku. Dzieje się tak zazwyczaj wówczas, gdy spadkobierca domaga się podania tzw. pełnej historii rachunku posiadacza, a bank akceptuje istnienie swojego obowiązku informacyjnego jedynie w zakresie zdarzeń pojawiających się od chwili śmierci posiadacza. Selekcja informacji dostępnych dla spadkobiercy następuje **według różnych kryteriów**, m.in. niezbędności informacji do określonego celu, potrzeby ochrony praw podmiotowych pytającego spadkobiercy (np. możliwość wytoczenia powództwa o odszkodowanie, wskazanie interesu prawnego spadkobiercy). Przy okazji można zauważyć szeroką paletę żądań informacyjnych, niekoniecznie związanych tylko z „saldem i obrotami na rachunku”. Chodzi mianowicie o informacje obejmujące m.in. dane osobowe kontrahenta banku, które należą do grupy informacji stanowiących tajemnicę bankową¹⁷. Nietrudno zatem zrozumieć obserwowaną w praktyce wyraźną powściągliwość informacyjną banków w kontaktach ze spadkobiercami posiadaczy rachunków formułujących niestandardowe żądania informacyjne, a także w tworzonych przez nie wzorcach umownych¹⁸.

¹⁶ Tekst jednolity: Dz.U z 2019 r. poz. 1781.

¹⁷ Zob. np. uzasadnienie wyroku WSA w Warszawie z dnia 22 kwietnia 2021 r., III SA/Wa 1865/20, Lex nr 3178526 (np. dane obejmujące numer bankowej umowy kredytowej, umożliwiający identyfikację kredytobiorcy, przekazywane ubezpieczycielowi ubezpieczającemu niski wkład kredytowy).

¹⁸ Zob. np. § 25 pkt 14 Regulaminu rachunku bankowego, kart debetowych oraz usługi bankowości elektronicznej i telefonicznej w Getin Noble Banku SA dla osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej z 2019 r.,

W decyzji Prezesa UODO – ZKE.440.38.12019¹⁹ – nakazano bankowi udostępnienie spadkobiercom danych osobowych w zakresie imienia i nazwiska, adresu zamieszkania oraz numeru PESEL pełnomocnika ustanowionego przez zmarłego posiadacza rachunków do dysponowania tymi rachunkami. Uznano, że dane te są „niezbędne w celu zidentyfikowania osób dysponujących rachunkiem zmarłego, sprawdzenia ich upoważnienia i ewentualnie pociągnięcia do odpowiedzialności”. Bank nietrafnie zatem podnosił w postępowaniu niedopuszczalność udzielania informacji o tych danych z okresu przed śmiercią spadkodawcy. Widział jedynie możliwość wydania „zaświadczenia o stanie środków na rachunkach zmarłej na dzień jej śmierci i zestawienia transakcji od dnia jej śmierci”.

W literaturze od dawna proponowane są (i odpowiednio motywowane) kryteria mające na celu ograniczenie dostępu spadkobiercy do faktów objętych tajemnicą bankową po śmierci posiadacza rachunku²⁰. W publicystyce przytaczane są interesujące, oryginalne stany faktyczne, które istotnie mogą inspirować do intensywniejszych poszukiwań wspomnianych kryteriów. Otóż po śmierci posiadacza rachunku spadkobierczyni (siostry zmarłego), które uczestniczyły w postępowaniu spadkowym, uzyskały z banku „wyciąg wszystkich operacji z kilku lat”. Żonie zmarłego (także spadkobierczyni) nie podobało się to, że siostry zmarłego uzyskały

https://www.getinbank.pl/centralne_repozytorium_dokumentow/6B1B0E-4CEA80DFC6726B7A1A939F9A7B439901F28D37EA4CD2EB2CAE690F4499 (dostęp: 22.06.2022 r.). Stwierdza się tam m.in., że „spadkobiercy udziela się informacji o środkach znajdujących się na rachunku osoby zmarłej oraz o złożeniu dyspozycji wkładem na wypadek śmierci wraz z podaniem nazwisk i kwoty tej dyspozycji”. W praktyce bankowej trudno chyba znaleźć przykład bardziej rygorystycznej formuły informacyjnej, jeżeli miałyby ona obejmować jedynie stan środków w chwili śmierci posiadacza; por. też § 37 pkt 6–8 Regulaminu rachunków bankowych dla osób fizycznych w Bank of China (Europe) SA – Oddział w Polsce z lutego 2022 r. (tamże standardowa treść „zbiorczej informacji”, kierowanej wobec spadkobierców, w tym także do gminy w związku z treścią art. 935 k.c.).

¹⁹ Opublikowanej na stronie <https://uodo.gov.pl>.

²⁰ Zob. np. A. Zygadło, *Wyłączenie tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, Warszawa 2011, s. 6–7 (i przedstawione tam stanowiska).

z banku również informację o fakturach z kliniki, w których ona się leczyła; ponadto zmarły był politykiem, miał po kampanii wyborczej długi, które spłacali przyjaciele i znajomi przelewami na rachunek bankowy. Jak się więc okazało, udostępnienie „historii rachunku” bankowego jednym spadkobiercom pozwoliło na uzyskanie m.in. informacji o stanie zdrowia innych spadkobierców lub osób trzecich²¹. Być może mimo braku rozwiniętej judykatury pojawił się już taki stan rzeczy, który wymagałby zmian *de lege ferenda*²² w celu bliższego określenia sytuacji prawnej nie tylko spadkobiercy posiadacza rachunku bankowego, ale w zasadzie każdej umowy z bankiem, z której wynika, że uprawnienia i obowiązki kontrahenta są dziedziczne. Do rozważenia pozostaje nie tylko wspomniana kwestia kryterium selekcjonowania informacji, ale także sposobu dostępu do faktów konfidencjonalnych, tj. bezpośrednio czy pośrednio (np. *via* sąd powszechny). W postanowieniach regulaminowych niektórych banków próbuje się niekiedy rozwiązać kwestię zasięgu dostępu do faktów konfidencjonalnych w nawiązaniu do zgody samego posiadacza rachunku wyrażonej wobec banku w zakresie rachunków wspólnych. Przyjmuje się więc, że współposiadacze rachunku wspólnego „wyrażają zgodę na udostępnienie spadkobiercom współposiadacza informacji, stanowiących tajemnicę bankową, dotyczących umowy rachunku za okres do dnia jego przekształcenia w rachunek indywidualny”²³. Taka formuła nie rozwiązuje oczywiście problemu w sposób generalny. Chodzi tu bowiem o informacje konfidencjonalne z okresu przed rozwiązaniem umowy rachunku wspólnego (przed śmiercią współposiadacza rachunku). Spadkobierca zmarłego współposiadacza rachunku wspólnego jest beneficjentem wtórnym tajemnicy bankowej związanej z tym

²¹ S. Wikariak, *Zmarły bez prawa do prywatności*, „Dziennik Gazeta Prawna” z dnia 4 marca 2021 r., s. B4, <https://www.gazetaprawna.pl/> (dostęp: 20.06.2022 r.); tamże przytoczane w tekście wypowiedzi innych autorów.

²² Zob. np. S. Wikariak, *op.cit.*, s. B4 (także przytoczenie sugestii innego autora o „potrzebie systemowych zmian w przepisach dotyczących tajemnicy bankowej”); zob. też M. Orman-Białek, *op.cit.*

²³ Zob. np. § 4 ust. 4 Regulaminu rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych, oszczędnościowych i lokat oszczędnościowych Alior Bank SA z 2020 r., www.aliorbank.pl (dostęp: 20.06.2022 r.).

rachunkiem (art. 104 ust. 1 i ust. 3 prawa bankowego), mającym bezpośredni dostęp do faktów konfidencjonalnych, a sama zgoda nie określa kategorii dostępnych informacji.

STRESZCZENIE

Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie
z dnia 7 lipca 2019 r., I ACa 366/19

Problem analizowany w glosie dotyczy możliwości dostępu do tajemnicy bankowej dla spadkobierców posiadacza rachunku bankowego. Pytanie brzmi, czy i w jakim zakresie bank może ujawnić takiemu spadkobiercy fakty konfidencjonalne. Sąd Apelacyjny orzekł, że spadkobierca może otrzymać informacje zawierające fakty konfidencjonalne. Ponadto są to informacje dotyczące nie tylko okresu po śmierci posiadacza rachunku, lecz także całego okresu obowiązywania umowy rachunku. Autor glosy zgadza się ze stwierdzeniem Sądu Apelacyjnego, ale krytykuje argumenty, którymi Sąd się posługuje, aby uzasadnić swój pogląd. Twierdzi on, że w doktrynie i orzecznictwie polskim istnieje tendencja do ograniczania dostępu spadkobierców do tajemnicy bankowej, w szczególności poprzez wskazanie kategorii faktów niedostępnych w różnych okresach obowiązywania umowy rachunku bankowego.

Słowa kluczowe: tajemnica bankowa; fakty konfidencjonalne; rachunek bankowy; bezpośredni dostęp spadkobiercy posiadacza do faktów objętych tajemnicą bankową; zakres dostępu spadkobiercy posiadacza do faktów objętych tajemnicą bankową; kategorie informacji; czas trwania umowy rachunku bankowego

SUMMARY

Gloss to the judgment of the Court of Appeal in Lublin
of 7 July 2019, I ACa 366/19

The problem analyzed in the commentary (gloss) concerns the possibility of access to a banking secrecy by the heirs of a bank account holder. The question is whether and to what extent the bank may disclose confidential facts to such an heir. The Court of Appeal judged that the heir may obtain

information which includes confidential facts. What is more, these are not only information concerning the period after the death of the account holder, but also the entire period of the account agreement. The Author of the gloss agrees with the statement of the Court of Appeal, but he criticizes the arguments used by the Court to justify its view. He argues that in Polish doctrine and jurisprudence there is a tendency to limit heirs' access to banking secrecy, in particular by indicating the category of facts unavailable for various periods of the bank account agreement.

Keywords: bank secrecy; confidential facts; bank account; direct access of the holder's heirs to the facts covered by banking secrecy; the scope of access of the holder's heirs to the facts covered by banking secrecy; information categories; the duration of an agreement of the bank account

BIBLIOGRAFIA

- Bączyk M., w: *Prawo rynku kapitałowego. Komentarz*, red. M. Wierzbowski, L. Sobolewski, P. Wajda, Warszawa 2019.
- Bączyk M., w: *System prawa handlowego*, t. 5C: *Prawo umów handlowych*, red. M. Stec, Warszawa 2020.
- Błaszczak W., *Powinność nieujawniania danych*, „Bank” 2010, nr 6.
- Czech T., *Rozwiązanie umowy rachunku bankowego w wyniku śmierci posiadacza*, „Monitor Prawa Bankowego” 2016, nr 10.
- Kondek J.M., w: B. Bajor, L. Kociucki, K. Królikowska, J.M. Kondak, *Prawo bankowe. Komentarz do przepisów cywilnoprawnych*, Warszawa 2020.
- Orman-Białek M., *Spadkobiercy mogą dostać historię rachunku bankowego zmarłego*, „Dziennik Gazeta Prawna”, dodatek: „Prawnik” z dnia 24 maja 2022 r., <https://www.gazetaprawna.pl/>.
- Wikariak S., *Zmarły bez prawa do prywatności*, „Dziennik Gazeta Prawna” z dnia 4 marca 2021 r., <https://www.gazetaprawna.pl/>.
- Wiszniewska Z., *Spadkobiercy. Uprawnienie do ujawnienia historii rachunku bankowego spadkodawcy*, <https://kancelaria-wiszniewska.pl>.
- Zygadło A., *Wyłączenie tajemnicy bankowej a prawo do prywatności*, Warszawa 2011.